

กระบวนการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่
ของอาคารร้านค้าดั้งเดิมในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช*
CHANGES AND IMPACTS TOWARD SPATIAL IDENTITY
OF “THE OLD MARKET” TRADITIONAL SHOP – HOUSES
IN YAOWARAT COMMUNITY

ณัฐวุฒิ รุ่งโรจน์สิทธิชัย

Nattawut Rungrotsitichai

ศยามล เจริญรัตน์

Sayamol Charoenratana

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: nattawut_r_p@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช 2) เพื่อศึกษาสาเหตุ ปัจจัย และลักษณะที่เป็นองค์ประกอบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช เป็นการวิจัยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วย การดำเนินการสองส่วนคือ การวิจัยเอกสาร (documentary research) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (fieldwork research) ในพื้นที่ย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชโดยมีวิธีการดำเนินการคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) จากการสัมภาษณ์แบบทางการจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในย่านเยาวราช ผู้อยู่อาศัยในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช นักท่องเที่ยว จำนวน 15 คน ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (observations) และแผนที่เดินดิน (Geo-Social Mapping) ผลการวิจัยพบว่า 1) ย่านตลาดเก่ามีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของย่านตลาดเก่ายังคงเป็นย่านที่อยู่อาศัยและย่านการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนไม่เปลี่ยนแปลง 2) มีการปรับเปลี่ยนไปของร้านค้าที่เข้ามาใหม่ในพื้นที่ตามความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ 3) การท่องเที่ยวที่เข้ามามีบทบาทในย่านเยาวราชส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของร้านค้า

* Received 23 April 2021; Revised 12 May 2021; Accepted 1 June 2021

ภายในพื้นที่ตลาดเก่า 4) อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของย่านตลาดเก่ายังคงดั้งเดิมเป็นย่านการค้าที่มีความสำคัญต่อชาวไทยเชื้อสายจีนไม่เปลี่ยนแปลงแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านตลาดเก่าหรือตลาดเล่งบัวเอี้ยะชุมชนเยาวราชที่ยังคงดั้งเดิม แม้ว่าบริบททางสังคมในพื้นที่จะมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

คำสำคัญ: อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ , การเปลี่ยนแปลง , ชุมชนเยาวราช , ตลาดเก่า

Abstract

The purposes of this study are 1) to identify the process of change and the impacts of the spatial identity of the commercial shops within the old market area of Yaowarat community; 2) to study the causes, factors, and characteristics that are elements in changing the spatial identity of the commercial shops in the old market area of Yaowarat community by collecting data from documentary research and qualitative research with the interviewing 15 relevant people in conjunction with non-participatory observations and Geo-Social Mapping. The results of the study revealed that 1.) the old market areas were socially and culturally transitioned throughout time The spatial identity of the old markets remains a residential and commercial area for the Thai-Chinese community. 2.) Nonetheless, changes were formed by newcoming shops within the area in response to customer needs that have changed from the economic expansion 3.) tourism which play a role in the Yaowarat area, resulting in the change towards the commercial shops in the old market area. 4.) However, the spatial identity of the old markets remains a significant commercial area for the Thai-Chinese community. It depicts the livelihood of the Thai-Chinese people in the old market area or Leng Buay Eiah market of Yaowarat community, even though the societal context in the area has changed in the midst of time.

Keywords: Spatial Identity, Transition, Yaowarat Community, Old Market

บทนำ

ย่านเยาวราชเป็นย่านชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีชื่อเสียง และเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย (กิตติ โล่เพชรรัตน์, 2560) ย่านเยาวราชอยู่ในเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่มีขนาดเล็กที่สุดในกรุงเทพมหานคร เขตสัมพันธวงศ์ประกอบไปด้วย 3 แขวง ได้แก่ แขวงสัมพันธวงศ์ แขวงจักรวรรดิ และแขวงตลาดน้อย พื้นที่ย่านเยาวราชนี้มีความสำคัญต่อประเทศไทยมาอย่าง

ยาวนานเนื่องจากตั้งแต่อดีตเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่เก่าแก่มากมีประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการที่คู่บ้านคู่เมืองมาพร้อมกับการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ (สุตารา สุจฉายา, 2547) มีทั้งเอกลักษณ์ทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมทำให้ย่านเยาวราชและเขตสัมพันธวงศ์มีความสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไทยอย่างยิ่งยวด (สุมน โรจนะสิริ, 2528) แม้ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปเขตสัมพันธวงศ์แห่งนี้ก็ยังคงรักษาซึ่งความเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้าขาย อัตลักษณ์ความเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยิ่งใหญ่คู่บ้านคู่เมืองมาโดยตลอดไม่แปรเปลี่ยนไปจากอดีตแม้แต่น้อย อาจพูดได้ว่าย่านเยาวราชนั้นอยู่คู่กับกรุงเทพมหานครมาตั้งแต่การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นเชื้อสายจีนในสังคมไทยที่สำคัญ (ทิพย์สุคนธ์ สุปิน, 2547) เป็นศูนย์กลางที่รวมวัฒนธรรมจีนโพ้นทะเลอย่างเข้มแข็ง และเป็นชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศสิงคโปร์ ย่านเยาวราชยังเป็นสถานที่ยอดนิยมของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศอีกด้วย (ประวิทย์ พันธุ์โรจน์, 2545) ต้นกำเนิดของย่านเยาวราชนั้นเกิดจากการค้าขายจากอดีตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทย ในฐานะพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมจีนโพ้นทะเลที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งในย่านเยาวราชนั้นประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภททั้งศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งจับจ่ายสินค้า ร้านอาหารสรรพคดีที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปในระดับสากล สถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งพาณิชย์กรรมที่สำคัญและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร

จากการที่ย่านเยาวราชเป็นสถานที่ได้รับความนิยม มีชื่อเสียงในระดับสากลทั้งยังเป็นแหล่งพาณิชย์กรรมที่สำคัญที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย (ประวิทย์ พันธุ์โรจน์, 2545) ก่อให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างหนาแน่น กิจกรรมทางการค้าที่มีการพัฒนา เติบโตขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาหลากหลายประการทั้งความสกปรก การแปรเปลี่ยนไปเป็นชุมชนแออัด พื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้พื้นที่ การจัดสรรพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเกิดความไม่เป็นระเบียบของอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และร้านค้าต่าง ๆ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเมืองที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว อาคารบ้านเรือนเริ่มชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลาและไม่ได้ได้รับการบำรุงรักษาอย่างที่ควรจะเป็น อีกทั้งพื้นที่ย่านเยาวราชที่อยู่ในเขตสัมพันธวงศ์เป็นพื้นที่ต่อเนื่องมาจากเกาะรัตนโกสินทร์ในส่วนของพื้นที่ต่อเนื่องฝั่งตะวันออก จึงได้รับนโยบายที่สืบเนื่องมาจากโครงการแผนแม่บทกรุงรัตนโกสินทร์ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เติบโตไปในทิศทางที่เหมาะสม (บริษัทซีคอนกรุ๊ป, 2540) การดำรงซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมชาวจีนโพ้นทะเลนั้นจะต้องมีการดำเนินการวางแผนเพื่อนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ย่านเยาวราช นอกจากการพัฒนาของเมืองที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว การวางการพัฒนาที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ ที่อาจจะมองการพัฒนาในรูปแบบ

ของเชิงเศรษฐกิจเกินไปจนลืมนำถึงเรื่องของการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยกับการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมจนก่อให้เกิดความไร้สมดุลของการจัดการปัญหาเนื่องจากพื้นที่เขาวราชอยู่ใจกลางเมืองมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แล้วนั้นการเปลี่ยนแปลงของเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ผู้อยู่อาศัยไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงไปด้วยทำให้เกิดปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นขึ้น เกิดข้อพิพาทระหว่างผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิมกับผู้อยู่อาศัยที่ย้ายเข้ามาใหม่จากนอกพื้นที่ โดยผู้ที่อยู่อาศัยใหม่นั้นเป็นผลจากการพัฒนาของเมือง การมีรถไฟฟ้า ห้างสรรพสินค้า วิถีความต้องการของคนในสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลเข้ามาถึงพื้นที่แห่งนี้ทำให้พื้นที่เขาวราชจากการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร และประเทศไทย เป็นทุนเดิมอยู่แล้วยิ่งส่งผลให้กลายเป็นพื้นที่ที่ผู้ประกอบการต่าง ๆ ให้ความสนใจยิ่งกว่าเดิม เกิดปัญหาเรื่องต่าง ๆ ตามเข้ามามากมายไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าครองชีพที่สูงขึ้น คนอยู่อาศัยดั้งเดิมไม่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเร่งรีบได้ทันตามการพัฒนาที่รวดเร็ว ผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมในย่านเขาวราชถูกบีบบังคับให้เปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมของพวกเขาต่างจากที่เคยเป็นในอดีต (จรัส พรหมอยู่, 2520) เพราะไม่สามารถอาศัยในย่านดินแดนของตนอย่างเก่าก่อนได้ บางก็ต้องย้ายออกเนื่องจากปัญหาเรื่องค่าเช่าที่มีอัตราสูงขึ้นในทุก ๆ ปี ทำให้ผู้อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยในย่านเขาวราชแห่งนี้ค่อย ๆ ถูกกลืนทำให้เลือนหายไปในเวลาอันใกล้ กลายเป็นเพียงย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญเพียงอย่างเดียวแต่ความเป็นพิพิธภัณฑวัตถุวัฒนธรรมจีน โบราณวัตถุที่ยังมีชีวิตได้กำลังหายไปทีละนิด ๆ (ชัย โรจนทรัพย์, 2548)

ย่านตลาดเก่าชุมชนเขาวราชเป็นย่านที่มีประวัติความเป็นมาควบคู่กับการย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเล (เกียรติ จิวะกุล และคณะ, 2525) เมื่อชาวจีนโพ้นทะเลอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทยก็ได้มีการรวมกลุ่มกันก่อตั้งเป็นชุมชนชาวจีนและนำวัฒนธรรมประจำถิ่นเข้ามายังประเทศไทย ปรับเปลี่ยนเข้ากับวัฒนธรรมไทยจนเป็นต้นกำเนิดของชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน เมื่อเกิดชุมชนย่อมมีสังคม ย่อมมีการค้าเกิดขึ้น พื้นที่ย่านตลาดเก่าจึงได้กลายมาเป็นพื้นที่ค้าขายรูปแบบตลาดสดนับตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าในปัจจุบันตลาดเก่าดั้งเดิมจะไม่มีอีกต่อไปจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยความต้องการในการใช้พื้นที่เริ่มเปลี่ยนไปทำให้ตลาดเก่าดั้งเดิมเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เชิงพาณิชย์กรรมในลักษณะอื่นที่ไม่ใช่ตลาดสด ตลาดใหม่ หรือตลาดเล่งบ๊วยเอี้ยะที่เป็นส่วนขยายของตลาดเก่าจึงได้รับสืบทอดชื่อตลาดเก่าและเป็นตลาดสดเพียงแห่งเดียวของย่านเขาวราชที่ยังคงดำเนินกิจการอยู่ จากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยตลาดเล่งบ๊วยเอี้ยะที่ได้รับสืบทอดชื่อตลาดเก่ามา ยังคงเป็นย่านการค้าที่มีความสำคัญรวมถึงยังเป็นย่านที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีน ตั้งแต่อดีตที่ปัจจุบันยังคงสืบทอดกิจการของตระกูลเรื่อยมาแม้ว่ายุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาเมืองที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ของย่านตลาดเก่าทำให้ความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เกิดขึ้น

จากบทบาทของพื้นที่ย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญ และเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนที่สืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนโพ้นทะเลมาจากรุ่นสู่รุ่น แต่จากการเปลี่ยนแปลงไปของการพัฒนาเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่ของที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต (Bergel, E. E., 1968) ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะอย่างไร อะไรบ้างที่เป็นสาเหตุและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะนั้น ๆ รวมถึงการศึกษาถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเตรียมการรับมือหาแนวทางรองรับจากผลของการเปลี่ยนแปลงเพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช
2. เพื่อศึกษาสาเหตุ ปัจจัย และลักษณะที่เป็นองค์ประกอบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วยการดำเนินการสองส่วนคือ การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาจาก ตำราทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับย่านเยาวราช การเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ แนวคิดเรื่องการปรับตัวตามบริบททางสังคม และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และการศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (fieldwork research) ในพื้นที่ย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชโดยมีวิธีการดำเนินการคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) จากการสัมภาษณ์แบบทางการจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในย่านเยาวราช ผู้อยู่อาศัยในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช นักท่องเที่ยว จำนวน 15 คน ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (observations) และแผนที่เดินดิน (Geo-Social Mapping)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ที่ได้แก่ การถอดเทปบันทึกเสียง บันทึกข้อมูล อ่านทบทวนข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจและให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปและบันทึกข้อความที่เกี่ยวข้องของผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละรายในภาพรวม จนเกิดความเข้าใจและจับประเด็นหลัก ๆ พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ นำประเด็นหลักที่ได้มาจากการจัดกลุ่มของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อหาความเชื่อมโยงกับการศึกษาขยายความ

เชื่อมโยงตีความและหาความหมายเพื่อหาคำอธิบายกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นสาระหลักของผลการวิเคราะห์และตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้โดยผู้วิจัยนำข้อความหรือประโยคสำคัญจากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ให้ข้อมูลมาอธิบายให้เกิดความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ โดยเป็นการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา(descriptive analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลผ่านการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในย่านเยาวราช ผู้อยู่อาศัยในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช และการใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการสร้างแผนที่เดินดินในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช ผลการวิจัยดังนี้

ย่านตลาดเก่าในอดีตของชุมชนเยาวราชเป็นย่านที่สะท้อนให้เห็นถึงย่านเศรษฐกิจและย่านที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีน ย่านเล็ก ๆ ที่มีความสำคัญต่อเยาวราชอย่างมากทั้งการเป็นแหล่งรวมวัตถุดิบเพื่อนำไปประกอบตามเทศกาลต่าง ๆ ตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน ตลาดสดที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา การรวมกลุ่มทางสังคมเครือญาติแบบชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงแสดงให้เห็นอยู่ รวมถึงการกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจีนที่สำคัญของย่านเยาวราช พื้นที่ตลาดเก่าที่ตั้งอยู่บริเวณใจกลางของย่านเยาวราช เขตสัมพันธวงศ์พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตติดต่อกับเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ย่านเยาวราชเป็นย่านพื้นที่พาณิชย์กรรมที่สำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีย่านการค้ารายล้อมอย่างแน่นหนา พื้นที่ตลาดเก่าชุมชนเยาวราชมีย่านการค้าที่สำคัญด้วยกัน 4 ย่านคือ ย่านตลาดเก่า ย่านตลาดกรมภูเรศ ย่านตลาดเล่งบัวเอี้ยะ และย่านตลาดสินค้าเครื่องไหว้เจ้า พื้นที่ย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยอาคารสิ่งปลูกสร้าง ไม่มีที่ว่างเหลือพอให้ใช้ทำกิจกรรมสาธารณะ ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์ ตึกแถวอาคารขนาดใหญ่ สิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ตลาดเก่าจะเป็นอาคารพาณิชย์กรรมขนาดสองฝั่งของซอยอิสราณภาพ หรือเจริญกรุง 16 ตัวอาคารนั้นจะยังคงลักษณะสภาพดั้งเดิมเอาไว้ในบางส่วนมีการผสมผสานของการสร้างต่อเติมกับอาคารสภาพดั้งเดิมพื้นที่นี้ค่อนข้างเป็นพื้นที่แออัดเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีประวัติอันยาวนานและมีข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ ลักษณะการสัญจรในซอยอิสราณภาพ ตลาดเก่าชุมชนเยาวราชนั้นมีการปรับปรุงพื้นผิวการสัญจรด้วยการปูกระเบื้องทั้งเส้นทางความกว้างของถนนอยู่ที่ประมาณ 4 เมตร มีลักษณะการสัญจรเป็นรูปแบบของถนนคนเดิน รถยนต์ไม่สามารถสัญจรเข้ามาในพื้นที่นี้ได้ การสัญจรในพื้นที่นี้จะเป็นการ

สัญจรทางเท้า รถจักรยานยนต์รถเข็นส่งของ ที่สามารถผ่านไปมาในซอยอิสราณภาพแห่งนี้ ทางเดินเท้าสัญจรจะมีความกว้างของทางเดินเท้าประมาณ 1.20 เมตร บางพื้นที่ในย่านตลาดเก่าจะมีการวางแผงขายของยื่นล้ำออกมาบ้างเป็นบางส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์พบว่า ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ที่มีความหลากหลายของพื้นที่ สามารถแบ่งออกตามช่วงเวลาได้ดังนี้

1.1 ในช่วงเวลากลางวันพื้นที่ตลาดเก่าจะมีกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ค้าขายกันอย่างคึกคักสาเหตุมาจากตลาดเก่าชุมชนเยาวราชเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงของเยาวราชมาตั้งแต่อดีต ตลาดเก่า ซอยอิสราณภาพ หรือตลาดเล่งบ๊วยเอี้ยะแล้วแต่ผู้คนจะเรียกนั้นเป็นเสมือนหัวใจของเยาวราช ปัจจุบันตลาดเก่าเป็นตลาดสดเดียวที่ยังเหลืออยู่แห่งเดียวของย่านเยาวราชแห่งนี้ ตลาดเก่าชุมชนเยาวราชจึงเป็นพื้นที่ตลาดที่มีความพิเศษแตกต่างจากที่อื่น การค้าของคนดั้งเดิมในพื้นที่ตลาดเก่าชุมชนเยาวราชเริ่มถึงจุดอิมตัวเนื่องจากการค้าขายมาอย่างยาวนานบางส่วนก็ได้ขยับขยายออกไปหรือเลิกกิจการ ภายในพื้นที่มีกิจกรรมค้าขายทั้งขายปลีก ขายส่ง สินค้าอาหารทะเล อาคารสด อาหารแห้ง สินค้าจากต่างประเทศ และต่าง ๆ อีกมากซึ่งสินค้าต่าง ๆ ภายในพื้นที่มีความพิเศษโดดเด่นไม่สามารถพบได้ตลาดย่านแห่งอื่นของกรุงเทพมหานครไม่สามารถหาพบได้ตามตลาดทั่วไป ในวันปกติพื้นที่ตลาดเก่าจะเนืองแน่นไปด้วยคนในพื้นที่ คนนอกพื้นที่ คนไทย คนไทยเชื้อสายจีน รวมถึงนักท่องเที่ยวเข้ามาแวะเวียนในพื้นที่ตลาดเก่าอย่างไม่ขาดสายตลอดวันทั้งที่เดินทางเข้ามาจับจ่ายซื้อของในย่านตลาดเก่า การเข้ามากราบไหว้สักการะศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ หรือวัดมังกรกมลาวาสบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงการเข้ามารับประทานอาหารจีนหลากหลายประเภทในซอยตลาดเก่าแห่งนี้ จากการที่เป็นตลาดที่สำคัญและมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานจึงเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดคนมาแวะเวียนเป็นประจำ อีกทั้งในพื้นที่ตลาดเก่าอาคารร้านค้าต่าง ๆ มีการวางสินค้าที่ล้ำออกมาหน้าร้านค้าของตนเองทำให้ถนนแคบกว่าเดิมทำให้อุปสรรคในการสัญจรไม่เกิน 1.5 เมตร ผู้ที่มาจับจ่ายใช้สอย รถจักรยานยนต์ รถขนสินค้าจึงมีการสัญจรภายในพื้นที่อย่างเนืองแน่น บางช่วงก็เกิดการจราจรที่ติดขัดจากความหนาแน่นของการสัญจรและเส้นทางการเดินทางที่มีอย่างจำกัด

1.2 เมื่อตกยามเย็น พื้นที่ตลาดเก่าร้านค้าต่าง ๆ จะเริ่มทยอยปิดร้านของตนเอง เก็บสินค้าต่าง ๆ เข้าไปยังร้านทำความสะอาดร้านส่งผลให้บรรยากาศในพื้นที่ตลาดเก่าในยามเย็นจะค่อนข้างมืดกับตอนกลางวัน เงียบเหงา ไม่คึกคัก ร้านค้าบางร้านที่เปิดอยู่ก็จะเตรียมสินค้าของตนเองเพื่อจำหน่ายในวันถัดไป บางร้านค้าก็ทำการพักผ่อนตามอัธยาศัยของตนจึงสามารถเห็นวิถีชีวิตการค้าขายของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ตลาดเก่าอย่างชัดเจน ที่ตกเย็นมาร้านค้าจะแปรสภาพเป็นที่อยู่อาศัย พอเช้ามีด็กก็เริ่มจัดเตรียมขายของสินค้าของกิจการตนเอง ระหว่างวันขายสินค้าพื้นที่กลายเป็นตลาดสดที่มีการค้าขายตลอดวันและเมื่อตกเย็นก็เก็บร้านค้าเตรียมของสำหรับวันถัดไปกลายเป็นช่วงเวลาที่พักผ่อนก่อนเตรียมตัวสำหรับวันรุ่งขึ้นที่

จะมาเยือนกลายเป็นวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดเก่าที่มีการใช้พื้นที่แบบผสมระหว่าง การเป็นย่านการค้าเพื่อการพาณิชย์ และการใช้พื้นที่เพื่ออยู่อาศัย

1.3 ในยามค่ำคืนชอยอิสราณภาพพื้นที่ตลาดเก่าจะกลายเป็นเส้นทางลัดของ ผู้คนเพื่อเดินทางจากรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล (MRT Blue Line) สถานีวัดมังกร เดินทางมายังถนนเยาวราช และจากถนนเยาวราชเดินทางกลับไปสู่สถานีวัดมังกรเนื่องจากยาม เย็นพื้นที่นี้ไม่มีกิจกรรมทางการค้ากลายเป็นที่อยู่อาศัยของพ่อค้าแม่ค้าในย่านตลาดเก่า การ เดินทางในพื้นที่จึงสะดวกไม่แออัดตั้งแต่เช้าถึงกลางวันที่ในพื้นที่จะเต็มไปด้วยผู้คนเดินทางไป มาตลอดทั้งวัน พื้นที่ตลาดเก่าในยามกลางคืนจึงกลายเป็นทางผ่านเพื่อเดินทางมายังถนน เยาวราชในยามกลางคืน มาลิ้มลองความหลากหลายของอาหารที่มีมากมายตั้งแต่อาหารริมทาง ไปจนถึงภัตตาคารเลื่องชื่อตลาดเก่าจึงเป็นเส้นทางเพื่อมาท่องเที่ยวบริเวณถนนเยาวราชต่อไป จากผู้ที่เดินทางมาจากบริเวณถนนเจริญกรุง แต่หากสังเกตให้ดีการเข้ามาในพื้นที่ยามกลางคืน นั้นจะสามารถเห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราชแห่งนี้ได้ที่ยังคงวิถีการใช้ชีวิตไม่ ต่างจากสมัยอดีตเป็นวิถีชีวิตของพ่อค้าแม่ค้าดั้งเดิมในย่านนี้

2. เพื่อศึกษาสาเหตุ ปัจจัย และลักษณะที่เป็นองค์ประกอบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช ผลการวิจัยดังนี้

ย่านเยาวราชมีตลาดที่สำคัญได้แก่ตลาดเก่าและเป็นตลาดสดเพียงแห่งเดียวในย่าน เยาวราชแห่งนี้ ตลาดเก่าเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของย่านเยาวราชจากการที่เป็นแหล่งรวม วัตถุประสงค์ในการปรุงอาหารจีน สินค้าที่ขายในย่านตลาดเก่าที่มีความหลากหลายแล้วแต่เกี่ยว โยงกับสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยเชื้อสายจีนไม่ว่าจะเป็น อาหารสด อาหารแห้ง เครื่องเทศ เครื่องปรุงรส ใบชา สินค้าไหว้เจ้าและสินค้าเฉพาะที่ไม่สามารถพบได้ที่ตลาดอื่น ๆ แต่เมื่อเกิดการพัฒนาเมืองผู้และการเปลี่ยนไปของยุคสมัย ผู้อยู่อาศัยในย่านเยาวราชได้เริ่มย้าย ออกไปอยู่อาศัยที่อื่น ๆ ตามการขยายตัวของเมืองจากเหตุผลเรื่องของพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อ การอยู่อาศัยจากปัญหาความแออัดและความเสื่อมโทรมของอาคารจึงเกิดการย้ายถิ่นที่อยู่ ออกไปกระจายตามที่ตั้งต่าง ๆ พื้นที่ตลาดเก่าได้เริ่มถึงจุดอิ่มตัวจากความเจริญของเมืองทำให้ไม่ จำเป็นต้องเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในย่านตลาดเก่าดั้งเดิม พื้นที่ตลาดเก่าจึงได้ปิดตัวลงไปจาก การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย พื้นที่บริเวณตลาดเก่าดั้งเดิมได้ถูกเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่ให้ ดำเนินในลักษณะอื่นแทนที่ตลาดสด สิ่งที่ยังหลงเหลือคือส่วนต่อขยายของตลาดเก่าที่คนใน ย่านเยาวราชเรียกกันว่า “ตลาดใหม่” หรือ “ตลาดเล่งบ้วยเอี้ยะ” ได้สืบทอดชื่อตลาดเก่าและเป็น ตลาดสดที่สำคัญเพียงแห่งเดียวของย่านเยาวราชจนถึงปัจจุบัน

ตลาดเล่งบ้วยเอี้ยะ หรือตลาดเก่านอกจากการใช้พื้นที่เป็นตลาดสดเพื่อการพาณิชย์ก ธรรมแล้วพื้นที่บริเวณนี้ยังคงเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีนดั้งเดิมในย่านเยาวราชอีก ด้วย โดยอาศัยชั้นแรกเป็นพื้นที่ค้าขายและชั้นสองของตึกเป็นที่อยู่อาศัย แต่จากการพัฒนาของ

เมืองและการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในพื้นที่ย่านตลาดเก่าขึ้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถสรุปออกเป็นสองปัจจัยดังนี้

2.1 การขยายตัวของเมืองการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมภายในพื้นที่เริ่มเลิกกิจการของตนและย้ายออกไปอาศัยนอกพื้นที่จากเหตุผลเรื่องไม่มีผู้สืบทอดกิจการจากอายุที่มากขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นคือปล่อยพื้นที่ของตนเองให้ผู้อื่นมาเช่าประกอบกิจการต่อผู้ที่เข้ามาแทนมีทั้งชาวไทยและชาวจีนที่มาขายสินค้าจำพวกอาหารสด อาหารแห้ง เครื่องปรุงรส และใบชา ชาวไทยเชื้อสายจีนเดินทางเข้ามาภายในพื้นที่นี้ลดลงจากการพัฒนาของเมืองทำให้สามารถเลือกซื้อสินค้าใกล้เคียงทดแทนได้บริเวณตลาดใกล้เคียงที่อยู่อาศัยหรือห้างสรรพสินค้าที่มีความสะดวกกว่า ผู้ประกอบการดั้งเดิมที่ยังดำเนินกิจการอยู่มีความพยายามปรับปรุงร้านค้าของตนตามสมัยนิยมหรือมีลูกหลานสืบทอดกิจการต่อจากรุ่นของตนเอง

2.2 การเปลี่ยนแปลงประเภทของธุรกิจ เมื่อร้านค้าดั้งเดิมเลิกกิจการไปย่อมเกิดความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจภายในพื้นที่จากการที่การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในย่านเยาวราช ธุรกิจสมัยใหม่จึงเข้ามายังพื้นที่ตลาดเก่ามีร้านค้าจำพวกร้านอาหารเข้ามายังพื้นที่เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา เครื่องปรุง ใบชา ที่นำเข้ามาจากประเทศจีน นอกจากนั้นสินค้าบางประเภทก็เริ่มจางหายไปเนื่องจากคนสมัยใหม่ไม่นิยมปรุงอาหาร อยู่เป็นครอบครัวเล็ก อาหารบางประเภทจึงไม่ได้รับความนิยมก็ค่อย ๆ จางหายไป ย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่จากการที่เป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้า ค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นร้านค้าเพียงอย่างเดียว ร้านค้าสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ร้านค้าดั้งเดิมที่ย้ายออกไปจากการที่เยาวราชเป็นย่านเศรษฐกิจผนวกกับการเข้ามามีบทบาทของการท่องเที่ยว ย่านตลาดเก่าย่านการค้าดั้งเดิมของเยาวราชจึงมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม ร้านค้าดั้งเดิมและร้านค้าสมัยใหม่ไม่มีความสัมพันธ์เหมือนดังแต่ก่อนปัจจุบันจะเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกัน แต่การเข้ามาของร้านค้าสมัยใหม่ก็เป็นการเพิ่มสีสันให้กับย่านตลาดเก่าดึงดูดให้ย่านตลาดเก่ามีความหลากหลาย นอกจากนั้นการพัฒนาของเมืองทำให้เยาวราชมีรถไฟฟ้าใต้ดินเกิดขึ้น การท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญอย่างมากจากการที่เข้าถึงพื้นที่เยาวราชได้สะดวกกว่าเดิม ย่านตลาดเก่าเองก็อยู่ติดกับพื้นที่ของรถไฟฟ้าใต้ดินจึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในพื้นที่ แม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงแต่อัตลักษณ์ของย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชนั้นยังคงเป็นย่านการค้าย่านที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีนดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไป ยังคงเป็นย่านที่คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในพื้นที่เยาวราชไว้ไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะมีร้านค้าสมัยใหม่เข้ามาต่างก็ช่วยเสริมสร้างให้ย่านตลาดเก่ายังคงอยู่ได้ต่อไป เป็นย่านการค้าย่านที่อยู่อาศัยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวไม่สามารถพบเห็นได้ที่ใดในกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ได้สามารถอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของตลาดเก่าเยาวราชภายใต้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงของเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (สุริชัย หวันแก้ว, 2538) เป็นผลให้พื้นที่ตลาดเก่ามีความเปลี่ยนแปลงไปมากจากอดีต ไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพ และทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลภาคสนามชี้ชัดว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชเกิดจากการพัฒนาของเมืองซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดเก่าชุมชนเยาวราชมากที่สุด การกลายเป็นเมืองส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพไปสู่กิจกรรมภายในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียง (Abd Aziz, N. N. et al., 2012) ย่านตลาดเก่าตั้งแต่อดีตเป็นย่านการค้าแห่งแรก ๆ ของกรุงเทพมหานคร โดยเป็นทั้งที่อยู่อาศัยและย่านการค้าของชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จากการย้ายเข้ามาชาวจีนได้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม และนำวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของตนมาเผยแพร่ในประเทศไทยเกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม การปรับตัวทางสังคมจนเป็นต้นกำเนิดของชาวไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร ย่านตลาดเก่าเป็นหนึ่งในย่านเก่าแก่ย่านหนึ่งของเยาวราชที่ยังคงมีผู้อยู่อาศัยชาวไทยเชื้อสายจีนรวมทั้งประกอบกิจการสีบทอดมาจากบรรพบุรุษ แม้ว่าย่านตลาดเก่าในปัจจุบัน หรือคนในพื้นที่รู้จักกันในชื่อ “ตลาดใหม่” หรือ “ตลาดเล่งบ๊วยเอี้ยะ” จะเป็นส่วนขยายจากตลาดเก่าเดิมอีกทีแต่จากการพัฒนาของเมือง การที่พื้นที่ย่านเยาวราชเป็นพื้นที่ใจกลางเมือง พื้นที่เศรษฐกิจเก่าแก่ที่สำคัญของกรุงเทพมหานครส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของย่านตลาดเก่าที่ต้องปิดตัวไปจากการเวียนคืนที่ดินของเอกชนรายใหญ่ในย่านเยาวราช ตลาดเก่าในปัจจุบันจึงกลายเป็นตลาดสดเพียงแห่งเดียวของย่านเยาวราชที่ยังคงสีบทอด แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านการประกอบอาชีพค้าขาย สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวจีนที่ขึ้นชื่อเรื่องการทำการค้าแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอาคารร้านค้าในพื้นที่ การย้ายออกของคนดั้งเดิมในย่านตลาดเก่า เจ้าของกิจการดั้งเดิมและผู้อยู่อาศัยก็มีความพยายามในการปรับปรุงรูปแบบทางธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยปัจจุบันและสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเยาวราช เพื่อให้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ สังคม และวัฒนธรรมของย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชก็ยังได้รับการสีบทอดต่อไป

2. เพื่อศึกษาสาเหตุ ปัจจัย และลักษณะที่เป็นองค์ประกอบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่ออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

การย้ายเข้ามาของคนกลุ่มใหม่ทั้งในรูปของคนอยู่อาศัยและคนที่มาทำการค้าเนื่องจากความเป็นตลาดเยาวราชสามารถดึงดูดลูกค้าเข้ามาได้นั้นก็ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เช่นกัน เช่น ราคาที่ดินที่แพงขึ้น ความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ไม่เฉพาะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพแต่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมและวัฒนธรรมเช่นกัน (Ragab El-Ghannam, Asharf, 2001) จากคนจีนซึ่งส่วนมากเป็นแต่จิวที่อพยพมาดั้งเดิมในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ (ปิยนารถ บุนนาค, 2539) เป็นทั้งคนไทยที่ย้ายเข้าไป คนจีนรุ่นที่สองและสามซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีน และคนจีนจากแผ่นดินใหญ่ที่เพิ่งเข้ามาทำการค้าขายในตลาด นอกจากนี้ประเภทของธุรกิจที่เปลี่ยนไปทั้งจากการเปลี่ยนเจ้าของ และการปรับตัวของเจ้าของเดิมให้มีความเป็นสมัยใหม่มากขึ้นส่งผลต่อกิจกรรมและอัตลักษณ์ของคนจีน และที่มากกว่านั้นการใช้พื้นที่ตลาดในช่วงกลางวันและกลางคืนที่แตกต่างจากการเกิดขึ้นของรถไฟฟ้าส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามร้านค้าดั้งเดิมในตลาดและในเขตพื้นที่ชุมชนเยาวราชที่มีการเปลี่ยนแปลงไปส่วนหนึ่งเดิมจากความตั้งใจของเจ้าของร้าน ในการต้องการอยู่รอดในพื้นที่ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้ความต้องการคงอัตลักษณ์ของชุมชนจีน และย่านเก่าแก่ไว้ ในรูปแบบใหม่ ซึ่งส่งผลอย่างชัดเจนกับการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ที่กลายเป็นสากลมากขึ้น ตอบสนองต่อกระแสของโลกมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ย่านตลาดเก่าชุมชนเยาวราชเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในย่านพื้นที่ตลาดเก่าจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย การพัฒนาของเมือง ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในพื้นที่ พื้นที่ศึกษาย่านตลาดเก่าเป็นย่านการค้าตลาดสด อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ยังคงเป็นย่านเศรษฐกิจที่มากไปด้วยร้านค้าหลากหลายประเภท เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชดั้งเดิมที่ประกอบอาชีพค้าขาย แม้จะมีการเข้ามาใหม่ของผู้ประกอบการรายใหม่ที่เข้ามาในพื้นที่ แต่ไม่ได้ส่งผลกระทบอะไรระหว่างกันกลับเป็นการช่วยให้ย่านตลาดเก่ามีความหลากหลายที่มากขึ้นช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ยังคงเป็นย่านการค้า ย่านที่อยู่อาศัยที่มากไปด้วยวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนดั้งเดิมสามารถสรุปได้ดังนี้ 1.) ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบชาวไทยเชื้อสายจีน วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ช่วยเชื่อมผู้คนในพื้นที่ไว้ด้วยกัน ความสัมพันธ์ในเครือญาติที่เป็นสิ่งค้ำจุนให้พื้นผิอุปสรรคที่เกิดขึ้นและทำให้สามารถคงอัตลักษณ์ในรูปแบบใหม่ๆ ที่แสดงออกถึงความเป็นจีนได้ 2.) การทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาพื้นที่บริเวณตลาดกรมภูเรศอันเป็นพื้นที่ติดกับย่านตลาดเก่า รวมถึงการศึกษาในเรื่องของที่อยู่อาศัยของแรงงานที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของย่านเยาวราช

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ โล่เพชรรัตน์. (2560). ตำนานลูกหลานมังกรในแผ่นดินสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ลูกบาศก์ห้าสิบสี่.
- เกียรติ จิวะกุล และคณะ. (2525). ตลาดในกรุงเทพฯ การขยายตัวและพัฒนาการ. ใน รายงานผลการวิจัยเงินทุนเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัส พรหมอยู่. (2520). ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชัย โรจนพรทิพย์. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์ชุมชนและการพัฒนาการท่องเที่ยวเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์สุคนธ์ สุปิน. (2547). แนวทางการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริษัทซีคอนกรุ๊ป. (2540). แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ / เสนอสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีคอนกรุ๊ป.
- ประวิทย์ พันธุ์วิโรจน์. (2545). เสน่ห์เมืองจิว ทำเลมังกรทอง "คู่มือท่องเที่ยวไชน่าทาวน์". กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือฯ.
- ปิยนารถ บุนนาค. (2539). สำเพ็ง : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดาราสุ จุฉายา. (2547). กรุงรัตนโกสินทร์เมืองวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สารคดี.
- สุนน โรจนะสิริ. (2528). การศึกษาการใช้ที่ดินเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2538). สังคมและวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abd Aziz, N. N. et al. (2012). The Effects of Urbanization towards Social and Cultural Changes among Malaysian Settlers in the Federal Land Development Schemes (FELDA), Johor Darul Takzim. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 68(12/12), 910-920.
- Bergel, E. E. (1968). *Urban Sociology*. (Classic Reprint). New York: McGraw-Hill.

Ragab El- Ghannam, Asharf. (2001). Modernisation in Arab Societies: The Theoretical and Analytical View. International Journal of Sociology and Social Policy, 21(11/12), 99-131.